

FIIA 6/2016

COMMENT

Veera Laine
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Kevät joka ei koittanut > Vuosi Boris Nemtsovin murhan jälkeen Venäjän liberaalia oppositiota uhkaillaan ja ivataan

Oppositiojohtaja Boris Nemtsovin murhasta tulee kuluneeksi vuosi. Tutkinnanjohtaja on julistanut tapauksen ratkaistuksi, mutta todellinen motiivi on jäänyt epäselväksi. Venäjän liberaali oppositio on nyt nationalistien pilkan ja tšetšeenijohtajan uhkausten kohde, jota myös valtio painostaa.

Vuosi sitten duuman ulkopuolisen Kansan vapauden puolueen (Parnas) johtohahmo Boris Nemtsov ammuttiin Kremlin lähellä Moskovassa. Alusta alkaen oli selvää, että murhan motiivi oli poliittinen. Nemtsov oli tunnettu oppositiopoliitikko, joka oli selvittänyt Venäjän armeijan osuutta Itä-Ukrainan sotaan. Hänellä ei ollut pulaa mahdollisista vihollisista.

Tammikuussa 2016 tutkintakomitean johtaja Aleksandr Bastrykin ilmoitti haastattelussa, että tapaus on ratkaistu. Varsinainen oikeudenkäynti järjestetään näillä näkymin toukokuun lopulla. Viisi miestä on pidätetty murhan toteuttamisesta ja avunannosta, ja yksi, jota oikeus pitää murhan pääjärjestäjänä, on kansainvälisesti etsintäkuulutettu. Kaikki epäillyt ovat pohjoiskaukasialaisia.

Virallisesti motiivia ei ole saatu selville, mutta usein toistetun selityksen mukaan syvästi uskonnolliset miehet olisivat raivostuneet Nemtsoville, koska tämä oli ilmaissut tukensa satiirilehti *Charlie Hebdon* toimitukselle. Sekä tätä selitystä että koko tutkintaa on arvosteltu laajalti. Venäläisessä ja kansainvälisessä mediassa on tuotu esiin, että syytetyillä – erityisesti murhan suunnittelijalla – on läheinen kytkös Tšetšenian itsevaltaiseen presidenttiin Ramzan Kadyroviin.

Kuten monet aiemmat poliittiset murhat Venäjän historiassa, Nemtsovin murha jäänee suurelta osin selvittämättä, vaikka se saataisiinkin virallisesti ratkaistua. On kuitenkin selvää, ettei Kadyrov ole luopunut vihanpidosta Venäjän liberaalia oppositiota kohtaan.

Kadyrov on kirjoitellut oppositiota pilkkaavia viestejä muun muassa 1,6 miljoonalle seuraajalleen kuvapalvelu Instagramissa, ja tammikuun lopulla hän julkaisi kuvamanipulaation, jossa oppositiopoliitikot Mihail Kasjanov ja Vladimir Kara-Murza esitettiin kiväärin tähtäimessä. Miehet ovat Parnas-puolueen johtajia ja siksi saaneet tottua uhkailuihin: viime kesänä Kara-Murza vaipui useaksi päiväksi koomaan, minkä epäiltiin johtuneen myrkytyksestä.

Kadyrovin vihjailevan uhkauksen jälkeen erityisesti Kasjanov on joutunut erilaisten kansallismielisten aktivistien pilkan kohteeksi. Kadyrovin brutaalius näyttää yhdistyneen venäläisten nationalistien intoon. Moskovalaisessa ravintolassa Kasjanovia heitettiin kakulla, ja muutamaa päivää myöhemmin Putin-mielisen järjestön jäsenet heittelivät häntä kananmunilla järjestämässään mielenosoituksessa. Samat aktivistit olivat tuoneet Kasjanoville dollarin seteleillä koristellun punaisen maton, vihjeenä

hänen roolistaan ”Yhdysvaltain agenttina”.

Sekä Kadyrov että kansallismieliset aktivistit pitävät itseään todellisia patriotteina, jotka vastustavat kotimaataan uhkaavia ulkomaisia vaikutteita. Liberaalin opposition edustajia he pitävät länsimielisinä ja siten epäsanmaallisina, mikä riittää syyksi lietsoa henkilökohtaisuuksiin menevää pilkkaa. Silloin myös poliittisia aloitteita on helpompi väheksyä.

On tärkeää huomata, että tällainen toiminta tuntuu saavan viranomaisten siunauksen. Kadyrovin asema on koskematon, vaikka presidentti Vladimir Putinin kykyä pitää hänet hallinnassaan on epäilty laajalti.

Kansallismieliset nationalistit ovat hallintoa suorapuheisempia, vaikka näkemykset varmasti käyvätkin yksiin. Niin kauan kuin kaikkien epäsanmaalliseksi tulkittujen vainoaminen on yhteiskunnallisesti hyväksyttyä eikä oikeuslaitos rankaise siitä, liberaalilla oppositiolla ei ole keinoja saada myönteistä julkisuutta. Lisäksi liberaalia oppositiota edustavat poliitikot eivät yleensä pääse esiintymään pääuutiskanaville, ja julkisessa keskustelussa he joutuvat puolustusasemiin.

Liberaali oppositio ei ainoastaan ole patriottien pilkan ja Kadyrovin

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

ja hänen miestensä uhkausten kohde, vaan myös valtio painostaa sitä aiempaa enemmän. Tarkoitushakuiset rikossyytteet eivät ole harvinaisia, mutta aina sellaisia ei edes tarvita: poliittisille järjestöille tai puolueille esitetyt vaatimukset selvittää organisaatorakennettaan tai rahoitusperustaansa vievät aikaa ja resursseja, jolloin varsinainen toiminta häiriintyy.

Syyskuussa järjestettävistä duuman vaaleista ei odoteta suuria muutoksia, mutta niihin valmistautuminen sähköistää poliittista ilmapiiriä. Vuosien 2011–2012 vaalien ja niitä seuranneiden mielenosoitusten jälkeen Putinin hallinto on rajoittanut tiedotusvälineiden ja kansalaisjärjestöjen toimintaa monella tavalla, joten oppositiopuolueet ovat tällä kertaa jo lähtökohtaisesti vaikeammassa asemassa kuin neljä vuotta sitten. Duuman ulkopuolista oppositiota ajetaan vaalikamppailussa ulommas marginaaliin jo hyvissä ajoin. Viime kesänä hallitus päätti aikaistaa vaalipäivää joulukuulta syyskuulle, ja yhtenä syynä tähän pidettiin valtapuolue Yhtenäisen Venäjän pyrkimystä hyödyntää kansan tuki niin kauan kuin se näyttää vahvalta.

Vuosi sitten liberaali oppositio suunnitteli suurta mielenosoitusta talouskriisiä ja Ukrainan sotaa

vastaan. He kutsuivat tapahtumaa nimellä *Vesna*, Kevät, haastaen siten niitä kansallismielisiä tahoja jotka näkivät Ukrainan konfliktin ”Venäläisenä keväänä”, eli venäjänmielisten oikeutettuna kansannousuna Itä-Ukrainassa.

Liberaalien kevät ei kuitenkaan koskaan koittanut. Boris Nemtsov murhattiin helmikuun 27. päivänä, ja suunniteltu mielenosoitus muuttui surumarssiksi. Tänä vuonna oppositio on saanut luvan järjestää uuden muistomarssin tulevana sunnuntaina useissa kaupungeissa ympäri Venäjää. On sekä ironista että kuvaavaa, että liberaalin opposition sallitaan Venäjällä enää kokoontua suremaan.